

The Effectiveness of the Philosophy Education Program in the Exploration Circles on the Academic Buoyancy of the Students

Naderi Habibollah^{*1}, Amir Nami², Maryam Zare³

¹ Associate Professor, Faculty of humanities and social sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

² PhD candidate in Educational Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran

³ M.Aof Guidance and counseling expert, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran.

* **Corresponding author:** naderi.habib45@gmail.com

Received: 2024-07-05

Accepted: 2024-08-18

Abstract

Background and Aim: The main mission of educationalists is to create a suitable platform for identifying the talents of students and helping them to emerge and flourishing talents according to individual differences. The aim of the present study was to investigate the effectiveness of philosophizing in exploration circles as a teaching method on the academic buoyancy of students.

Method: The research method was semi-experimental using a pre-test-post-test design with a control group and random assignment of subjects. The study population included all the sixth grade students of Sangsar section of Rasht city in the academic year of 2022. Sampling was available and the number of samples was 40 people who were randomly divided into two experimental and control groups. To collect data, the academic buoyancy questionnaire (Martin and Marsh, 2006) was used. Then, for 8 sessions, the experimental group was trained in the method of teaching philosophizing in exploration circles in the lesson of thinking and research. The collected data were analyzed using SPSS version 23 software and by univariate analysis of covariance.

Results: The findings showed that the teaching method of philosophizing in exploration circles was effective on students' academic buoyancy ($P < 0.001$). **Conclusion:** It seems that learning philosophy teaching techniques that are positively related to beliefs, emotions and behaviors related to progress leads to the creation of a positive emotional atmosphere in learning situations and ultimately causes academic vitality in students. Therefore, according to the obtained results, it is recommended to use the teaching method of philosophizing in exploration circles to improve academic vitality

Keywords: Exploration circles, Students, Teaching method, Academic buoyancy, Philosophy for children

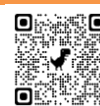
© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Habibollah, N, et al. (2024). The Effectiveness of the Philosophy Education Program in the Exploration Circles on the Academic Buoyancy of the Students. *JNACE*, 6(3): 119-128.

اثربخشی برنامه آموزش فلسفه در حلقه‌های کندوکاو بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان

حبیب اله نادری^{۱*}، امیر نامی^۲، مریم زارع^۳^۱ دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه مازندران، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، گروه روانشناسی، بابلسر، ایران.^۲ دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشگاه مازندران، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، بابلسر، ایران.^۳ کارشناس ارشد راهنمایی و مشاوره، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: naderi.habib45@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۵/۲۸

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۴/۱۵

چکیده

زمینه و هدف: رسالت اصلی نظام تعلیم و تربیت ایجاد بستری مناسب برای شناسایی استعداد های دانش-آموزان و کمک در جهت بروز آنها و شکوفایی استعدادهای آنها با توجه به تفاوت های فردی است. هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو به عنوان یک روش تدریس بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان بود.

روش: روش پژوهش از نوع نیمه آزمایشی با بهره‌گیری از طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل و گمارش تصادفی آزمودنی‌ها بود. جمعیت مورد مطالعه، شامل کلیه دانش‌آموزان پایه ششم بخش سنگر از توابع شهرستان رشت در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ بود. نمونه‌گیری به صورت در دسترس و تعداد نمونه ۴۰ نفر بود که به صورت تصادف در دو گروه آزمایش و کنترل قرار گرفتند. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه سرزندگی تحصیلی (Martin and Marsh, 2006) استفاده شد. سپس گروه آزمایش به مدت ۸ جلسه تحت آموزش روش تدریس فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو در درس تفکر و پژوهش قرار گرفتند. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۳ و با روش تحلیل کوواریانس تک متغیری تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که روش تدریس فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو بر سرزندگی تحصیلی دانش-آموزان تاثیر مثبت داشته است ($p < 0.001$).

نتیجه‌گیری: به نظر می‌رسد یادگیری تکنیک‌های آموزش فلسفه که به طور مثبتی با باورها، هیجان‌ها و رفتارهای مربوط به پیشرفت مرتبط است منجر به ایجاد یک جو عاطفی مثبت در موقعیت‌های یادگیری و در نهایت سبب سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان می‌شود. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده استفاده از روش تدریس فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو برای بهبود سرزندگی تحصیلی توصیه می‌شود.

واژگان کلیدی: حلقه‌های کندوکاو، دانش‌آموزان، روش تدریس، سرزندگی تحصیلی، فلسفه برای کودکان

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شبهه استناد به این مقاله: نادری، حبیب اله؛ نامی، امیر؛ زارع، مریم. (۱۴۰۳) اثربخشی برنامه آموزش فلسفه در حلقه‌های کندوکاو بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۶(۳): ۱۲۸-۱۱۹.

مقدمه

شرایط و سازگاری با ناکامی‌ها را می‌طلبد. در این میان بخش قابل توجهی از چالش‌های زندگی مربوط به دوره نوجوانی است که چالش‌های تحصیلی (همچون نمرات ضعیف، سطح استرس،

انسان در پهنه زندگی با موانع و مسائلی روبروست که پی‌درپی توانمندی‌های او را به چالش می‌کشد، مشکلاتی که مدیریت

رویکرد دانش‌آموزان را در فرایند یادگیری قرار می‌دهد و چنانچه این روش به درستی اجرا شود، می‌تواند در مهارت‌های شناختی و اجتماعی کودکان موثر واقع شود (رفیعی و همکاران، ۲۰۲۰). این برنامه با ارائه رویکرد متفاوتی از تعلیم و تربیت، بر آن است که آن را از «حافظه مداری»، به سوی «اندیشه محوری» سوق دهد (Fenech & Colombo, 2023). Vygotsky تأکید می‌کند که کودکان در موقعیت‌های اجتماعی است که می‌توانند ورای توانایی‌های فردی خود عمل کنند. از این‌رو از نظر Vygotsky، زبان و گفتگوی اجتماعی نقشی اصلی در شکل‌گیری عقل ایفا می‌کنند. درونی کردن همه توانایی‌هایی که در پی تعامل اجتماعی و گفتگو شکل می‌گیرد، مبنایی برای رشد عقل خواهد بود. مطالعات نشان می‌دهد که فلسفه برای کودکان و نوجوانان بر نحوه درک معلمان از دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد و اینکه تدریس بصورت فبکی (فلسفه برای کودکان و نوجوانان) شکلی از تدریس است که به ویژه برای دانش‌آموزان حاشیه نشین مطلوب است (Jensen, 2023). Lipman بر این باور بود که هدف از این برنامه کمک به کودکان است تا یاد بگیرند که چگونه فکر کنند. همچنین اهداف این برنامه کمک به بهبود توانایی استدلال، توسعه خلاقیت، گسترش ارزش‌های اخلاقی، افزایش خودآگاهی و بالا بردن تفکر انتقادی است (فلاحی و استرکی، ۲۰۲۰). به نظر ویژگی این حلقه‌ها، پژوهش و همکاری است که با یکدیگر فضایی را شکل می‌دهند که همزمان، هم شیوه‌ای برای آموزش واژگان چندبعدی و ژرف اندیشانه تفکر است و هم به خودی خود یک هدف محسوب می‌شود. معلم در این روش در همان چهارچوب بی‌طرفانه کودکان را ترغیب می‌کند تا ایده‌های یکدیگر را گسترش دهند، به دلالت‌های ضمنی گفته‌های خود توجه کنند، به پیش‌فرض‌های خود توجه کافی داشته باشند و آنها را ترغیب می‌کند که برای توجیه باورهای خود دلیل منطقی داشته باشند. بنابراین ویژگی خاص حلقه‌های کندوکاو عبارت‌انداز: تأمل و تعمق غیر خصمانه ایجاد و بالا بردن سواد، تقویت توانایی مطالعه و درک عمیق متون و لذت بردن از آنها برای تأمین همین اهداف طراحی شده است (رفیعی و همکاران، ۲۰۲۰). ممکن است این‌گونه تصور شود هر انسانی در تعامل با خویشتن و به فکر فرو رفتن قادر به ارتقای تفکر خویش خواهد بود؛ اما در بستر پافشاری پیوسته به زندگی اجتماعی فکورانه، ضرورت گفتگو قابل‌فهم‌تر و بااهمیت‌تر می‌شود هنگامی که در یک گفتگو درگیر می‌شویم، باید به لحاظ فکری هشیار باشیم (Jensen, 2023).

بررسی‌ها نشان می‌دهد که آموزش فلسفه اضطراب تحصیلی، باورهای غیرمنطقی و نشانه‌های جسمانی را در کودکان کاهش می‌دهد (شاه طالبی و هدایتی، ۲۰۱۴). در همین راستا اقبالی و

تهدید اعتماد به نفس، کاهش انگیزش) از جمله این موارد است (Jiang et al, 2022). دوره تحصیل، دوره‌ای از زندگی است که تغییرات اجتماعی و شناختی به سرعت در آن اتفاق می‌افتد و به همین دلیل نیز انطباق و سازگاری با فرصت‌ها و چالش‌های تحصیلی مورد توجه پژوهشگران تعلیم و تربیت قرار می‌گیرد (She et al, 2023). از طرفی دانش‌آموزان بعنوان ارکان اصلی و اساسی نظام آموزشی در کشور هستند که در رسیدن به این اهداف آموزشی جایگاه ویژه‌ای دارند. سیستم‌های آموزشی، تمام وقت فعالیت‌های یادگیری را اجرا می‌کنند، بنابراین دانش‌آموزان به طور مستمر در معرض تجربه فشار روانی و استرس قرار می‌گیرند (اسماعیلی و همکاران، ۲۰۲۴). بر این اساس، رسالت اصلی نظام تعلیم و تربیت ایجاد بستری مناسب برای شناسایی استعدادهای دانش‌آموزان و کمک در جهت بروز آنها و شکوفایی استعدادها با توجه به تفاوت‌های فردی است. یکی از متغیرهای مهم درگیر در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سرزندگی تحصیلی می‌باشد (Shen, 2024). سازه سرزندگی تحصیلی ریشه در روانشناسی مثبت دارد. سرزندگی تحصیلی مربوط به توانایی دانش‌آموزان برای مدیریت موثر بر موانع تحصیلی و نگرانی روزمره است (کوچک انتظار و همکاران، ۲۰۲۴). سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت و سازنده به انواع مشکلات و چالش‌های مربوط به دوران تحصیل از جمله نبود اعتماد به نفس کافی در دانش‌آموز، میزان بالای استرس، کمبود انگیزه در صورت مواجهه با رویدادهای تحصیلی و همچنین عدم سازگاری در موقعیت‌های مختلف تحصیلی اشاره دارد (Chen & Mok, 2023). همچنین سرزندگی تحصیلی یعنی توانایی پاسخ‌گویی انطباقی به ناملازمات جزئی تحصیلی، به طور مثبتی با باورها، هیجان‌ها و رفتارهای مربوط به پیشرفت مرتبط است و دستاوردهای تحصیلی را تعدیل می‌کند (Putwain et al, 2020). علاوه بر این سرزندگی ممکن است بطور غیرمستقیم با ایجاد یک جو عاطفی مثبت در موقعیت‌های یادگیری که انتظارات موفقیت و رفتارهای تکلیف محور را پشتیبانی می‌کند، به انتظارات و رفتارها کمک کند (Hirvonen et al, 2020).

در کنار مداخلات روانشناختی، یکی از روش‌هایی که در دهه‌های اخیر جهت بهبود عملکرد شناختی و تحصیلی دانش‌آموزان مورد توجه مخصصین تعلیم و تربیت قرار گرفته، آموزش فلسفه به دانش‌آموزان است. این رویکرد با توجه به آموزش تفکر صحیح و تفکر انتقادی به کودکانی که خطاهای شناختی از ویژگی‌های آنهاست، توفیق روزافزونی را کسب کرده است (Walczak, 2020). در واقع این مداخله با هدف آموزش استدلال و مهارت‌های تفکر و عدم قطعیت به کودکان، به آنها می‌آموزد تا بهتر از آنچه که پیشتر فکر می‌کردند بیاندیشند. این

نمونه‌گیری به‌صورت در دسترس بود به طوری که از بین مدارس ابتدایی بخش سنگر از توابع شهرستان رشت دو مدرسه انتخاب شد و نمونه پژوهشی شامل ۴۰ نفر از دانش‌آموزان پایه ششم بودند. آزمودنی‌ها به‌صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۲۰ نفر) و گروه کنترل (۲۰ نفر) جایگزین شدند. پس از آن گروه آزمایش طی ۸ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای و به‌صورت دو روز در هفته تحت آموزش روش تدریس حلقه‌های کندوکاو گرفتند و به گروه کنترل هیچ‌گونه آموزشی داده نشد. در گام بعد پرسشنامه سرزندگی برای هر دو گروه (پس‌آزمون) برای اجرا شد و نتایج به‌منظور بررسی اثربخشی روش تدریس فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو تجزیه و تحلیل شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی: پرسشنامه سرزندگی تحصیلی توسط مارتین و مارش در سال ۲۰۰۶ طراحی شد و دارای ۹ سؤال است. پاسخ‌ها آزمودنی‌ها بر روی مقیاس پنج‌درجه‌ای از نوع لیکرت از یک (کاملاً مخالف) تا پنج (کاملاً موافق) محاسبه می‌شوند. این مقیاس از جنبه‌های همسانی درونی و باز آزمایی پایایی هست (Martin & Marsh, 2006). آلفای کرونباخ ۰/۸۰ و باز آزمایی ۰/۶۷ نتایج حاصل از همسانی درونی نشان داد که ضرایب آلفای کرونباخ به‌دست آمده برابر با ۰/۸۰ و ضریب باز آزمایی برابر ۰/۷۳ بود (Martin & Marsh, 2006). در ایران دامنه همبستگی گویه‌ها با نمره کل بین ۰/۵۱ تا ۰/۶۸ می‌باشد (دهقانی زاده و حسین چاری، ۲۰۱۲). لازم به ذکر است پایایی این ابزار در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۱ بدست آمد.

روش اجرا

زوش اجرا بدین صورت بود که ابتدا بعد از نامه نگاری و کسب مجوز دو مدرسه ابتدایی بخش سنگر از توابع شهرستان رشت به صورت هدفمند انتخاب و سپس از کلیه اولیاء دانش‌آموزان مدارس مذکور دعوت شد و در جلسه‌ای پژوهشگران در خصوص هدف پژوهش توضیحات لازم را ارائه کردند. سپس از آنها درخواست شد هر کس تمایل به شرکت در پژوهش را دارد فرم رضایت اخلاقی شرکت در پژوهش را تکمیل کند، در نهایت از میان افرادی که مایل به شرکت در پژوهش بودند براساس معیارهای ورود و خروج ۴۰ دانش‌آموز پایه ششم انتخاب و به صورت تصادفی ساده در دو گروه آزمایش و گواه (هر گروه ۲۰ نفر) جایگزین شدند. پس از آن گروه آزمایش طی ۸ جلسه ۴۵ دقیقه‌ای و به‌صورت دو روز در هفته تحت آموزش روش تدریس حلقه‌های کندوکاو گرفتند و به گروه کنترل هیچ‌گونه آموزشی

همکاران نشان دادند که آموزش تفکر با بکارگیری حلقه‌های کندوکاو گروهی می‌تواند موجب رشد مهارت‌های تفکر خلاق و انتقادی در کودکان شود (اقبالی و همکاران، ۲۰۱۵). دره‌زرشکی و همکاران نشان دادند که آموزش فلسفه‌ورزی از طریق حلقه‌های کندوکاو اثر مثبت بر تفکر انتقادی دانش‌آموزان دارد (دره‌زرشکی و همکاران، ۲۰۱۷). Gatley در پژوهشی مروری با عنوان فلسفه برای کودکان و ارزش بیرونی فلسفه بر تدریس نشان داد که آموزش فلسفه به کودکان موجب بهبود نگرش دانش‌آموزان به ارزش گذاری بیرونی فلسفه و سرزندگی تحصیلی می‌گردد (Gatley, 2020). قبادیان نشان داد که برنامه آموزش فلسفه، بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان کلاس پنجم تأثیر مثبت داشته است (قبادیان، ۲۰۱۵). Leng در پژوهشی با عنوان نقش پژوهشی فلسفی در کمک به دانش‌آموزان برای مشارکت در یادگیری نشان داد که استفاده از روش اجتماع فلسفی درمان اثربخشی برای بهبود مشارکت دانش‌آموزان در یادگیری است (Leng, 2020). مؤمنی و پرورش نشان دادند برنامه فلسفه برای کودکان از طریق حلقه‌های کندوکاو بر خلاقیت و سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی درس علوم دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی تأثیر مثبت دارد (مؤمنی و پرورش، ۲۰۱۶). حمیدی و همکاران در پژوهشی نشان دادند روش تدریس گفتگویی در حلقه‌های کندوکاو بر تفکر تأملی دانش‌آموزان پایه ششم تأثیر مثبت دارد (حمیدی و همکاران، ۲۰۲۰). مدارس و دیگر محیط‌های آموزش، مکان‌هایی هستند که در آن چالش‌های تحصیلی، موانع و فرارها، حقیقت پایدار زندگی تحصیلی هستند و پژوهش‌های انجام‌شده به‌طور واضح این امر را حمایت می‌کنند. با توجه به نقش سرزندگی تحصیلی و نتایج مثبتی که از لحاظ روانی و اجتماعی و حتی آموزشی بر نوجوانان دارد، بررسی عوامل تأثیرگذار بر آن از اهمیت بسزایی برخوردار است (شایگان، ۲۰۲۲). در مجموع با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده، اهمیت روش تدریس در امر آموزش، ویژگی‌های خاص حلقه‌های کندوکاو، اهمیت سرزندگی تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی و سلامت روان دانش‌آموزان، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سوال است که آیا آموزش فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو به عنوان یک روش تدریس بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان کلاس ششم تأثیرگذار است؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل و گمارش تصادفی آزمودنی‌ها بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان ابتدایی بخش سنگر از توابع شهرستان رشت در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند.

داده نشد. در گام بعد پرسشنامه سرزندگی برای هر دو گروه (پس‌آزمون) برای اجرا شد و نتایج به‌منظور بررسی اثربخشی روش تدریس فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو تجزیه و تحلیل شد.

پروتکل درمانی: جنبش «فلسفه برای کودکان» در دهه ۱۹۷۰ و در ایالات‌متحده در دانشگاه مونت کلیر آغاز شد. در این دهه، برنامه «فلسفه برای کودکان» ابتدا با تلاش‌های Matthew Lipman، در دانشگاه دولتی مونت کلیر، در نیوجرسی شکل گرفت و به‌تدریج به‌صورت یک برنامه درسی جایگزین و انقلابی درآمد (حمیدی و همکاران، ۲۰۲۰).

به‌طورکلی برنامه فلسفه برای کودکان در چهار مرحله انجام می‌شود. در مرحله نخست متن باید قرائت شود و در مرحله بعدی باید سؤالات از سوی دانش‌آموزان مطرح شود که آن را استمرار حلقه می‌گویند. گام سوم در بحث فلسفه برای کودکان رجوع به سنت‌های فکری است به عبارتی در این مرحله باید سؤالات کودکان در سطحی عمیق‌تر بررسی شود و در مرحله آخر به تمرین و ارزیابی سؤالات اقدام شود. در ابتدای جلسه اول پس از معارفه و آشنایی با دانش‌آموزان در رابطه با روش کار در حلقه‌های کندوکاو بحث شد و سپس قوانینی توسط دانش‌آموزان برای پیشبرد بهتر جلسات مطرح شد.

جدول ۱: اهداف و محتوای جلسات با روش تدریس فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو

جلسات	محتوا	هدف
۱	داستان حافظه، قصه‌ای عامیانه از زامبیا	حافظه چیست؟ آیا حافظه‌ی خوبی دارید؟ چرا چنین فکر می‌کنید؟ آیا به خاطر آوردن چیزها مهم است؟ چرا؟ حافظه در کجا قرار دارد و چگونه کار می‌کند؟ چه چیزی در به یادآوردن مطالب به شما کمک می‌کند؟ چه چیزهایی رو آسان‌تر به خاطر می‌آورید؟ چرا؟
۲	داستان پسری که همیشه سؤال می‌کرد، قصه‌ای عامیانه از اروپا.	سؤال و جواب چیست؟ سؤال چیست و معمولاً با چه واژه‌هایی آغاز می‌شوند؟ سؤال کردن چگونه به شما کمک می‌کند؟ آیا شما هم سؤال می‌کنید؟ معمولاً چه سؤال‌هایی می‌کنید؟ بین یک پاسخ درست و یک پاسخ غلط چه تفاوتی‌هایی وجود دارد؟ آیا همه‌ی جواب‌ها درست هستند یا غلط؟
۳	داستان استاد و ناخدا فری، داستان عامیانه هندی.	ارزش یادگیری چیست؟ چرا بچه‌ها مدرسه می‌روند؟ آموزش چیست؟ آیا آموزش فقط در مدرسه انجام می‌شود؟ بیشتر در کجا یاد می‌گیرید؟ خانه یا مدرسه؟ چرا این‌طور فکر می‌کنید؟ آیا باید پیر باشید تا عاقل باشید؟ چرا؟ آیا باید خیلی بدانید تا عاقل باشید؟ چه باید بدانید تا عاقل شوید؟ موضوعاتی رو که در مدرسه یاد می‌گیرند فهرست کنند و آن‌ها را به ترتیب اهمیت قرار دهند، موضوعات موردعلاقه‌ی خود را فهرست کنید، این فهرست‌ها را باهم مقایسه کنید و باهم بحث کنید.
۴	داستان خرگوش‌های ترسو، قصه عامیانه هندی.	پرسش کلیدی «دانستن» و «قبول کردن» یعنی چه؟ چه چیزایی رو به‌طورقطع می‌دانید؟ می‌توانید مثال‌هایی بزنید؟ «دانش» یعنی چه؟ آیا اگر چیزی را بدانید، معنی‌اش این است که آن چیز باید درست باشد؟ آیا اگر دیگران بگویند چیزی را می‌دانند، معنایش این است که آن چیز باید درست باشد؟ آیا هر چیزی رو می‌بینید قبول می‌کنید؟ چرا؟ هر چیزی را که به شما بگویند قبول می‌کنید؟ چرا؟
۵	داستان موش و قورباغه برگرفته از مثنوی معنوی مولوی.	موضوع موردبحث این داستان مفهوم «دوستی» است. چرا ما باکسی دوست می‌شویم؟ با چه کسی باید دوست شد؟ معیارهای دوستی چیست؟ دوستی یعنی چه؟ دوستی با آشنایی چه تفاوتی دارد؟ آیا دوستی می‌تواند یک‌طرفه باشد؟ آیا تعداد دوست‌ها مهم است؟ در دوستی چه چیزهایی مهم است؟ آیا دوست ما باید دقیقاً مثل ما باشد؟ آیا می‌شود باکسی که تفاوت داریم دوست شویم؟ در چه صورت می‌شود دوستی را به هم زد؟
۶	داستان‌هایی که دانش‌آموزان پس از خواندن باید اسمی برای آن انتخاب کنند.	مفهوم موردنظر این داستان «شجاعت» است. تبادل نظر و گفتگو را می‌توان به سمت پاسخ به این‌گونه پرسش‌ها سوق داد: شجاعت چه معنایی دارد؟ معیار شجاعت چیست؟ مفاهیم متضاد با شجاعت کدامند؟ آیا پررویی و بی‌ادبی کردن، لازمه شجاعت داشتن است؟ فایده‌های شجاعت چیست؟ آیا شجاعت پیامدی هم به دنبال دارد؟
۷	داستان گلدان‌های خالی، نویسنده دمی.	آیا صداقت، شجاعت نیاز دارد؟ آیا بیان هر حرف راستی لازم است؟ زمانی که گفتن حرف راست باعث ایجاد فتنه‌ای می‌شود چه باید کرد؟ مفاهیم متضاد با صداقت کدامند؟ چرا بعضی‌ها واقعیت را نمی‌گویند؟ میان «دروغ گفتن» و «نگفتن حقیقت» تفاوتی هست؟ فایده‌های صداقت چیست؟ اگر راست‌گویی از محبوبیت ما کم کند باید چه کار کنیم؟
۸	داستان بودا و قو، داستانی بودائی	راه صحیح رفتار با حیوانات چیست؟ آیا انسان حق دارد حیوانات را شکار کند یا بکشد؟ آیا حق دارم حیوانی را که به من تعلق دارد را بکشم؟ چرا؟ آیا بین انسان‌ها و حیوانات دیگر، تفاوتی هست؟ آیا حیوانات فکر می‌کنند؟ اگر جواب بله است می‌توانید مثالی بزنید؟ آیا با حیوانات اهلی و وحشی باید یکسان رفتار کرد؟ چرا؟ آیا حیوانات درد را احساس می‌کنند؟ چرا این‌طور فکر می‌کنید؟

یافته‌ها

با توجه به یافته‌های پژوهش، ابتدا اطلاعات جمعیت شناختی آن‌ها ارائه می‌شود. تعداد افراد شرکت‌کننده در این پژوهش ۴۰ نفر بودند که ۲۰ نفر در گروه آزمایش و ۲۰ نفر در گروه کنترل قرار گرفتند.

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود خلاصه‌ای از اهداف و محتوای جلسات با روش تدریس فلسفه ورزشی در حلقه‌های کندوکاو گزارش شده است.

جدول ۲: درصد و فراوانی وضعیت اقتصادی- اجتماعی دانش‌آموزان شرکت‌کننده در پژوهش در گروه آزمایش

گروه کنترل		گروه آزمایش		وضعیت	وضعیت اقتصادی - اجتماعی
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۱۵/۰	۳	۱۰/۰	۲	ضعیف	
۳۵/۰	۷	۴۰/۰	۸	متوسط	
۴۵/۰	۹	۴۰/۰	۸	خوب	
۵/۰	۱	۱۰/۰	۲	عالی	

جدول ۳: میانگین، انحراف استاندارد متغیر سرزندگی تحصیلی در پیش‌آزمون و پس‌آزمون دو گروه

متغیر	گروه	مرحله سنجش	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
نمره کل سرزندگی تحصیلی	آزمایش	پیش‌آزمون	۲۰	۲۰/۲۵	۵/۳۲
		پس‌آزمون	۲۰	۳۰/۲۰	۵/۶۳
	کنترل	پیش‌آزمون	۲۰	۱۸/۵۰	۳/۰۲
		پس‌آزمون	۲۰	۱۹/۲۵	۲/۲۲

در جامعه نرمال بوده است. بنابراین، پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمره‌ها تأیید می‌شود ($p > /0.05$). همگنی واریانس‌ها با استفاده از آزمون لوین مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن نشان می‌دهد سطح معناداری برای سرزندگی تحصیلی بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد ($F=1/99$). لذا مفروضه همگنی واریانس‌ها برای این مؤلفه‌ها برقرار است. ترسم شیب رگرسیون برای هر متغیر نشان داد که خطی نبودن شیب رگرسیون نیز برقرار است. در نتیجه داده‌های این پژوهش قابلیت ورود به تحلیل کوواریانس را دارا می‌باشند و می‌توان تفاوت‌های دو گروه را در متغیر وابسته مورد بررسی قرارداد. جدول ۴ نتایج تحلیل کوواریانس برای بررسی اثربخشی روش تدریس فلسفه ورزشی در حلقه‌های کندوکاو بر سرزندگی تحصیلی می‌باشد.

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود درصد و فراوانی وضعیت اقتصادی- اجتماعی دانش‌آموزان شرکت‌کننده در پژوهش در گروه آزمایش و کنترل گزارش شده است.

همان‌طور که جدول ۳ مشاهده می‌شود، میانگین، انحراف استاندارد و پیش‌آزمون متغیر سرزندگی تحصیلی در گروه آزمایش به ترتیب ۲۰/۲۵، ۵/۳۲ در پس‌آزمون در گروه آزمایش ۳۰/۲۰، ۵/۶۳ بوده است. این نتایج نشان می‌دهد که میانگین نمرات مرتبط با متغیر سرزندگی تحصیلی پس از اجرای مداخله افزایش داشته است در حالی که این افزایش در گروه کنترل دیده نمی‌شود.

در پژوهش حاضر برای مقایسه عملکرد آزمودنی‌های گروه آزمایش و کنترل از روش تحلیل کوواریانس استفاده شد. قبل از استفاده از تحلیل کوواریانس، پیش‌فرض‌های آن بررسی شد. نتایج آزمون کلموگروف- اسمیرنوف نشان داد که توزیع نمره‌ها

جدول ۴: نتایج آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیری نمرات پس‌آزمون سرزندگی تحصیلی در دو گروه آزمایش و کنترل

منبع	SS	Df	MS	F	Sig	Effect Size
پیش‌آزمون نمره کل سرزندگی	۲۸۴/۲۸	۱	۲۸۴/۲۸	۲۵/۴۹	۰/۰۰۱	۰/۵۱
گروه	۹۲۸/۸۷	۱	۹۲۸/۸۷	۸۳/۲۸	۰/۰۰۱	۰/۶۵

کنترل تأیید می‌گردد؛ بنابراین روش تدریس فلسفه ورزشی در حلقه‌های کندوکاو بر بهبود سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر بوده است ($P < /0.001$).

همان‌طور که جدول ۴ مشاهده می‌شود، با حذف تأثیر متغیر پیش‌آزمون، فرضیه پژوهش مبنی بر وجود تفاوت معنادار سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان گروه آزمایش نسبت به گروه

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی اثربخشی روش تدریس فلسفه-ورزی در حلقه‌های کندوکاو بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان بود. نتایج پژوهش نشان داد که روش تدریس به صورت فلسفه-ورزی در قالب حلقه‌های کندوکاو موجب بهبود سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان گروه آزمایش شده است. نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش قبادیان (۲۰۱۵)، اقبالی و همکاران (۲۰۱۵)، دره‌زرشکی و همکاران (۲۰۱۷)، Leng (2020)، مؤمنی و پرورش (۲۰۱۶)، Gatley (2020)، حمیدی و همکاران (۲۰۲۰) و شایگان (۲۰۲۲) همسو می‌باشد. در همین راستا گاتلی در پژوهشی مروری با عنوان فلسفه برای کودکان و ارزش بیرونی فلسفه بر تدریس نشان داد که آموزش فلسفه به کودکان موجب بهبود نگرش دانش‌آموزان به ارزش‌گذاری بیرونی فلسفه و سرزندگی تحصیلی می‌گردد (Gatley, 2020). در تبیین نتایج می‌توان گفت که براساس نظر مارتین و مارش پیشایندهای سرزندگی تحصیلی شامل روان‌شناختی، عوامل مدرسه و مشارکت و عوامل خانواده و همسالان می‌باشند. از عوامل روان‌شناختی، می‌توان به تاب‌آوری تحصیلی، انگیزش، خودگردانی تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی، از عوامل خانواده و همسالان، می‌توان به حمایت‌های شناختی و عاطفی خانواده و دوستان و الگوهای ارتباطی با خانواده و همسالان از عوامل مدرسه و مشارکت می‌توان به ساختار کلاس درس، کیفیت گذراندن وقت در کلاس، نگرش مثبت به کلاس و مشارکت در بهبود جو کلاس اشاره کرد. از طرفی روش کندوکاو (اکتشافی) روشی است که یادگیرنده بدون کمک معلم، خود به کشف مفاهیم و اصول و قوانین می‌پردازد و از این طریق به دانش لازم دست می‌یابد. این روش نوعی تدریس مبتنی بر گفت‌وگو است که بر پرورش تفکر انتقادی، خلاق و مسئولانه از طریق پرسشگری و گفت‌وگو میان دانش و معلم و دانش‌آموزان با یکدیگر تاکید دارد. از نظر لیپمن حلقه کندوکاو را می‌توان به عنوان نمونه‌ای از اجتماع عقلانی در نظر گرفت که در آن انتظار می‌رود اعضا در گفت‌وگویی جدی شرکت کرده و آنرا گسترش دهند این گفت و گو توسط یادگیری خودتنظیمی، اداره می‌شود و از طریق آن دانش‌آموزان صدای مسئولانه خود را می‌یابند. لیپمن اذعان می‌کند که، مکالمه نوعی تبادل احساسات، افکار، اطلاعات و حتی فهم است در حالی که گفت‌وگو یک اکتشاف، جستجو و کندوکاو متقابل است. از اینرو حلقه کندوکاو فضایی ایجاد می‌کند که کودکان می‌توانند در آن در کنار مربی، روی موضوعات مختلف با یکدیگر بحث و تبادل نظر کنند و موضوع را از جنبه‌های مختلف بررسی کنند. این اجتماع کوچک به کودک این امکان را می‌دهد از

فعالیت‌های اجتماعی و بیرونی به فعالیت‌های فردی و درونی و ذهنی برسند، بنابراین این نوع مشارکت باعث افزایش همکاری و اعتماد به نقش کودک شده و نقش فعال‌تری در کلاس می‌گیرد. در نتیجه نگرش مثبتی نسبت به خود و کلاس درس پیدا می‌کند که همین مسئله باعث افزایش سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموز می‌شود.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به دشواری اولیه برای ترغیب دانش‌آموزان برای شرکت در جلسات با توجه به جدید بودن و عدم آشنایی به روش تدریس موجود در تحقیق حاضر بود. از دیگر محدودیت‌های این پژوهش این بود که برای سنجش صرفاً از پرسشنامه استفاده شد، بنابراین پیشنهاد می‌شود که برای سنجش متغیر وابسته از روش‌های دیگر مانند مصاحبه نیز استفاده شود. مطابق با نتایج پژوهش حاضر و تاکید بر موثر بودن تدریس به روش فبکی در حلقه‌های کندوکاو، جا دارد که روش‌ها و کتب فبک توسط آموزش و پرورش یا گروه فلسفه برای کودکان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی به جامعه موردنظر معرفی شوند. علاوه بر محدودیت و کمبود کتاب‌های داستانی فبک، رویکردی که تفکر فلسفی داشته و بتوانند مفاهیم مورد نظر فلسفی و اخلاقی را در قالب داستان در قالب حلقه‌های کندوکاو فلسفی به دانش‌آموزان منتقل کنند، به شدت محدوداند. از اینرو با نظر به نظریه لیپمن و شارپ و با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر و تاکید به تأثیر مثبت آموزش فلسفه‌ورزی در حلقه‌های کندوکاو بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان، پیشنهاد می‌شود ساعتی تحت عنوان فلسفه برای کودکان و نوجوانان در پایه‌های ابتدایی در نظر گرفته شود. نتایج پژوهش در صورت تایید می‌تواند پشتوانه‌ای جهت برنامه‌ریزی و گام برداشتن به سوی آموزش‌هایی برای سرزندگی تحصیلی باشد.

موازن اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت‌کنندگان در پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند انجام پژوهش همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

شایگان، مهدی. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش هوش هیجانی بر اهمال کاری تحصیلی و نشاط تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی. ۱۲ (۱۶)، ۱-۱۲
 دهقانی زاده، محمدحسن، حسینچاری محمد. (۲۰۱۲). نقش واسطه ای خودکارآمدی. مجله مطالعات آموزش و پرورش. ۴ (۲): ۲۱-۴۷.

فهرست منابع

- Chen, M., Mok, I.A.C. (2023). Perceived parental involvement influences students' academic buoyancy and adaptability: the mediating roles of goal orientations. *Front Psychol.* 14:1248602. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1248602. PMID: 37599762; PMCID: PMC10435978.
- Darezeshki, N., Barzegarbafooe, K., Zandvanian, A. (2017). Examining the Effectiveness of Teaching Philosophy on the way community of inquiry on critical thinking and its dimensions of female students in fifth grade in Yazd. *CPJ.* 5(2); 61-70. doi: 20.1001.1.23455780.1396.5.2.2.8 [Persian]
- Dehghanizadeh, M.H., Hossein Chari, M. (2012). Academic vitality and perception of family communication pattern; The mediating role of self-efficacy. *Journal of education and learning studies.* 4(2): 21-47. doi: 10.22099/jsli.2013.1575. [Persian]
- Esmaili, M., Tabebordbar, F., Fatemi Haghighi, Z. The mediating role of school anxiety in the relationship between academic perfectionism and academic self-concept with academic expectations stress in students. *Journal of research in educational systems.* 2024; 17(63): 86-101. doi: 10.22034/jiera.2024.409224.3026. [Persian]
- Fallahi, M., Astereki, S. (2020). The Role of the Elements of Islamic Philosophy in Philosophy for Children. A new approach to children's education quarterly, 2(1): 48-58. doi: 10.22034/naes.2020.224262.1029. [Persian]
- Fenech, L., Colombo, C. (2023). The pedagogical role of philosophy in a

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچگونه تعارض منافی در انجام و نگارش پژوهش فوق ندارند.

واژه نامه

1. Academic buoyancy سرزندگی تحصیلی
2. Philosophy education آموزش فلسفه
3. Academic Vitality Questionnaire پرسشنامه سرزندگی تحصیلی

منابع فارسی

- اسماعیلی محمد، فاطمی حقیقی زهرا. (۱۴۰۳). نقش واسطه‌ای اضطراب مدرسه در رابطه کمال‌گرایی تحصیلی و خودپنداره تحصیلی با استرس انتظارات تحصیلی در دانش‌آموزان. مجله پژوهش در نظام‌های آموزشی. ۱۷ (۶۳): ۸۶-۱۰۱.
- کوچک انتظار ر و همکاران. (۱۴۰۳). مدل‌سازی سرزندگی تحصیلی بر اساس درگیری تحصیلی با نقش واسطه‌ای خودکارآمدی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش مدارس استعدادهای درخشان ۱۶، (۱): ۲۴۵-۲۳۳
- فلاحی محمد، آسترکی س. (۲۰۲۰). نقش عناصر فلسفه اسلامی در فلسفه برای کودکان. فصلنامه رویکردی جدید به آموزش کودکان، ۲ (۱): ۴۸-۵۸.
- شاه طالبی علی، هدایتی محمد. (۲۰۱۴). تأثیر گفتگوی منطقی در جامعه پژوهش فلسفی بر کاهش علائم اختلالات روان تنی در دانش‌آموزان دختر ۱۱ تا ۱۲ ساله شهر تهران. تفکر و کودکان. ۴ (۸): ۱۰۱-۱۱۶.
- اقبالی حسین، بختیاری علی، منیرپور ن. (۲۰۱۵). تأثیر آموزش تفکر در حلقه‌های اکتشافی گروهی بر افزایش تفکر خلاق و تفکر انتقادی دانش‌آموزان. پنجمین کنگره روانشناسان ایران. ویژه نامه روانشناسی معاصر. شماره ۱۰
- دره زرشکی ن، برزگر بافروی ک، زندونیان ع. (۲۰۱۷). بررسی اثربخشی آموزش فلسفه بر شیوه جامعه پرسشگری بر تفکر انتقادی و ابعاد آن دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی شهر یزد. ۱۵ (۲): ۶۱-۷۰
- قبادیان، م. (۱۳۹۴). تأثیر آموزش فلسفه به کودکان بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی. مجله تحقیقات آموزشی. ۲ (۳۰): ۱۳۸-۱۴۹
- مومنی، حسین و پرورش، عفت. (۱۳۹۵). تأثیر برنامه فلسفه برای کودکان از طریق حلقه در کشف خلاقیت، سازگاری اجتماعی و علم پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی. تحقیقات آموزشی. ۱۴ (۱۱): ۱۳۳-۱۵۲.
- حمیدی فریاد، امام جمعه محمدرضا، نامی ع. (۲۰۲۰). تأثیر آموزش محاوره‌ای بر حلقه‌های فلسفی بر تفکر تأملی دانش‌آموزان ابتدایی. پیشرفت در علوم شناختی. ۲۲ (۲): ۱۲۰-۱۳۱.

- Leng, L. (2020). The Role of Philosophical Inquiry in Helping Students Engage in Learning. *Front Psychol.* 11:449. doi: 10.3389/fpsyg.2020.00449. PMID: 32265782; PMCID: PMC7105876.
- Martin, A.J., Marsh, H.W. (2006). Academic buoyancy and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. *Psychology in the Schools.* 43(3): 267-282. <https://doi.org/10.1002/pits.20149>
- Momeni, H., Parvaresh, E. (2016). The impact of the philosophy program for children through the rings to explore creativity, social adjustment and academic achievement science in third grade students. *Educational Research.* 14(11): 133-152. <https://srb.sanad.iau.ir/en/Article/938813> [Persian]
- Putwain, D.W., Gallard, D., Beaumont, J. (2020). Academic buoyancy protects achievement against minor academic adversities. *Learning and Individual Differences.* 83-84. DOI: 10.1016/j.lindif.2020.101936
- Qobadian, M. (2015). The effect of teaching philosophy to children on the social skills of fifth grade elementary students. *Journal of educational research.* 2(30): 138-149. magiran.com/p1548889
- Rafi, S.B.M., Fansuri, M., Wahab, A.A., Mokhtar, S.B.A., Hamdan, N.B., Razali, K.B., Razan, S.H.B.A., Baharudin, S.K., Luji, N.B.M. (2020). Lean Philosophy: The lean Tools Enhancement in Higher Education. *Pal Arch's Journal of Archaeology of Egypt/ Egyptology.* 17(6): 7712-7731. <https://archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/2149>
- Shahtalebi, A., Hedayati, M. (2014). The Effect of Logical Dialogue in the Community of Philosophical Inquiry on Reducing the Symptoms of Psychosomatic Disorders among 11-12-year-old Female Students in the City of Tehran. *Thinking community of inquiry.* *Malta Review of Educational Research.* 2023; 17(1), 99-114.
- Gatley, J. (2020). Philosophy for children and the extrinsic value of academic philosophy. *Metaphilosophy.* 51 (4): 548-63. doi: 10.1111/meta.v51.
- Hamidi, F., Imam Jomeh, M.R., Nami, A. (2020). Effect of conversational teaching on philosophical rings on elementary students' reflective thinking. *Advances in Cognitive Sciences.* 22(2):120-131. doi: 10.30699/icss.22.2.120 [Persian]
- Hirvonen, R., Putwain, D.W., Määttä, S., Ahonen, T., Kiuru, N. (2020). The role of academic buoyancy and emotions in students' learning-related expectations and behaviours in primary school. *British Journal of Educational Psychology.* 90(4): 948-963. <https://doi.org/10.1111/bjep.12336>.
- Iqbali, H., Bakhtiari, A., Munirpour, N. (2015). The effect of teaching thinking in group exploration circles on increasing students' creative thinking and critical thinking. *The 5th Congress of Iranian Psychologists. Special issue of contemporary psychology.* number. 10; 2014. <https://www.sid.ir/paper/825213/fa> [Persian]
- Jensen, S.S. (2023). The impact of philosophy with children from the perspective of teachers. *Educational studies.* 49(2):388-401. doi: 10.1080/03055698.2020.1871323
- Jiang, M.M., Gao, K., Wu, Z.Y., Guo, P.P. (2022). The influence of academic pressure on adolescents' problem behavior: Chain mediating effects of self-control, parent-child conflict, and subjective well-being. *Front Psychol.* 21;13:954330. doi: 10.3389/fpsyg.2022.954330.
- Koochak Entezar, R., et al. (2024). Modeling academic Vitality based on Academic Engagement with the Mediating Role of Academic Self-Efficacy in Gifted Students of Schools of Brilliant Talents. *JNACE.* 6(1): 233-245. doi: 10.22034/NAES.2024.461470.1431

- Shen, Y. (2024). Harmonious passion and academic achievement in higher education: The mediating influence of exploratory and exploitative learning strategies. *Heliyon*. 25; 10(9): e29943. doi: 10.1016/j.heliyon.2024.e29943.
- Walczak, P. (2020). Importance of Teaching Philosophy and Ethics in the Light of the Challenges of Future Education. *Future Human Image*. (14): 102-107. DOI:10.29202/fhi/14/12
- and Children. 4(8): 101-116. https://fabak.ihcs.ac.ir/article_1112.html
- Shayegan, M. (2022). The effectiveness of emotional intelligence training on academic procrastination and academic vitality of high school students. *JNIP*. 12 (16):1-12. <https://jnip.ir/article-1-711-en.pdf>. [Persian]
- She, C., Liang, Q., Jiang, W., Xing, Q. (2023). Learning adaptability facilitates self-regulated learning at school: the chain mediating roles of academic motivation and self-management. *Frontiers in Psychology*. 25; 14: 1162072. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1162072